

νά συνθλάσωμεν τὰς ἀλύτους μας. "Ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, ὅπου δὲν ἐγεννήθημεν ἓνα αἰῶνα πρωτύτερα, ἀλλ' ἐγεννήθημεν εἰς καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὸ νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα μας. Ποία μεγαλειτέρα εὐχαρίστησις διὰ ἓνα ἄνθρωπον ἀπὸ αὐτὴν! Μὴν βραδύνετε λοιπόν, ὦ ἀγαπητοί, τὴν ὑπόθεσιν. "Ἄς ξεσπαθώσωμεν μίαν φοράν, καὶ τὸ πρᾶγμα θέλει ἔλθει μόνον του εἰς τὸ τέλος.

44 Τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, πάλιν σᾶς τὸ ξαναλέγω, πρέπει νὰ πέσῃ ἐξ ἀποφάσεως, ἢ οὕτως ἢ οὕτως. Ἄλ-
252 λοίμονον λοιπόν εἰς τὸ γένος μας, ἂν κυριευθῇ ἀπὸ ἕτερογενὲς βασιλείον. Τότε οἱ "Ἕλληνες δὲν θέλουν μείνει πλέον "Ἕλληνες, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ὀλίγον θέλουν διαφθαρεῖ τὰ ἦθη των, καὶ θέλομεν μείνει πάλιν δοῦλοι, καὶ δοῦλοι ἴσως, πάλιν, ἀλευθέρωτοι διὰ πολλοὺς αἰῶνας.

45 Διὰ τὴν ἀγάπην τῆς τιμῆς μας, στοχασθῆτε το μὲ προσοχήν. Μὴν σᾶς πλανήσουν τὰ ταξίματα τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀποστόλων τῶν ξένων βασιλειῶν. Αὐτοὶ εἶναι τόσοι σκλάβοι, καὶ διὰ νὰ μετριάσουν τὴν ἐντροπὴν των, προσπαθοῦν νὰ αὐξήσουν τὸν ἀριθμὸν των. Αὐτοὶ δὲν προσκυνοῦσι, εἰμὴ τὸν βασιλέα των καὶ τὸν χρυσόν. Μὴν στοχάζεσθε, ὦ ἀδελφοί μου, ὅτι κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς θέλει θυσιάσει καὶ χρυσόν καὶ στρατιώτας, διὰ νὰ διώξῃ τὸν ὀθωμανὸν καὶ νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἔπειτα ἐλευθέρους! "Ὡ, κάλλιον ἓνας σεισμὸς ἢ ἓνας κατακλυσμὸς νὰ μᾶς ἀφανίσῃ ὅλους τοὺς "Ἕλληνας, παρὰ νὰ ὑποκύψωμεν πλέον εἰς ξένον σκῆπτρον.

46 Διατί, ὦ "Ἕλληνες ἀγαπητοί μου, νὰ προσμείνωμεν νὰ μᾶς δανείσῃ ἄλλος ἐκεῖνο, ὅπου ἡμεῖς ἔχομεν; Χίλιας φοράς περισσότερον αἷμα ἤθελεν ἐκχυθῆ, ἂν ἤθελεν εἰσελθεῖ ξένον σπαθὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρὰ ἂν

ἤθέλαμεν ἐλευθερωθῆ ἴδιοι μας. Μὴν σᾶς δειλιάσῃ
πρὸς τούτοις ἢ ἀπειρία μας, ἀλλ' ἴδατε τοὺς Σέρβους*. 253

Ἰδατε ἐνταυτῷ τοὺς νῦν ναύτας τοῦ γένους μας, πῶς,
ἀγκαλὰ καὶ ἀγράμματοι, ταξιδεύουν μὲ μεγαλωτάτην
εὐκολίαν εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας, μάλιστα δὲ κάμνουσι
μόνοι τους τὰ πλέον ὠραιότατα καὶ ταχύτερα καράβια.

Μὴν στοχάζεσθε λοιπόν, ὅτι χρειάζονται αἰῶνες, 47
διὰ νὰ καλλωπισθῆ τὸ γένος μας καθὼς πρέπει. Οὐχί,
ὦ Ἕλληνες! Τὸ νὰ ἐλευθερωθῆ καὶ νὰ καλλωπισθῆ
εἶναι τὸ αὐτό, καὶ θέλει ἀκολουθήσει εἰς τὸν ἴδιον και-
ρόν. Μὴν σᾶς φοβίσουν τὰ μέσα, ὅ,τι λογιῆς καὶ ἂν
εἶναι· ἀποβλέψατε μόνον εἰς τὸ χρηστὸν τέλος. Ὁ
καλὸς ναύτης ταξιδεύει μὲ ὄλους τοὺς ἀνέμους. Οὕτως
καὶ ὁ ἐλευθερωτῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς κάθε περίστασιν, 254
ὅπου τὸ τυχὸν διορίσῃ, ἢμπορεῖ πάντοτε νὰ διοικήσῃ
καλῶς, ὡσὰν ὅπου ὁ σκοπὸς του εἶναι ἕνας, ἐν τὸ τέλος
του, λέγω τὸ κοινὸν ὄφελος.

Ἡ τυραννία τῶν ὀθωμανῶν ἠῤῥξῆσεν τόσον, ὅπου 48
μόνη της προδεικνύει τὸν ἀφανισμόν της. Ἡ Ἐλευθερία
ἐπλησίασεν εἰς τὴν προτέραν της κατοικίαν. Ὁ ἦχος
τῆς σάλπιγγος τοῦ Ἄρεως ἐξύπνησεν ἀπὸ τοὺς τά-
φους των τῶν προγόνων μας τοὺς ἥρωας. Ἰδοὺ ὁ Δη-
μοσθένης, ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, θεωρεῖ δευτερον Φίλιππον
εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἡπείρου. Ἰδοὺ ὁ Λυκοῦργος
βλέπει ἄλλους Σπαρτιάτας εἰς τοὺς Σουλιώτας καὶ

* Ὁ ἀγαματοποιὸς προτιμεῖ ἐν μάρμαρον ἀκέραιον καὶ ἀδού- 46α
λευτον, παρὰ ἐν μισοδουλευμένον. Ἐπειδὴ μὲ τὸ πρῶτον ἢμπορεῖ
νὰ κάμῃ ὅ,τι λογιῆς ἀγαλμα θελήσῃ, ἀλλὰ μὲ τὸ δεύτερον πρέπει
νὰ κάμῃ ὅχι ἐκεῖνο ὅπου θέλει, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπου ἢμπορεῖ νὰ γίνῃ.
Οὕτω καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες, μὴν ὄντες γενικῶς πεπαιδευμένοι
εἶναι εὐκολώτερον νὰ καλοπαιδευθῶσιν, παρὰ ἂν ἦτον κακῶς πε-
παιδευμένοι. Ἡ ἐλευθερία εἶναι σχολεῖον εὐρυχωρότατον καὶ ἢ
θέλησις ὁ πλέον ἐπιτήδειος διδάσκαλος.

Μανιάτας. Ὁ μέγας Λεωνίδας ἀκούει τὰ τύμπανα τῆς νίκης καὶ εὐφραίνεται. Ὁ τύραννος τῆς Συρακούζης Διονύσιος βλέπει καὶ αὐτὸς μακρόθεν τὸν τύραννον τῶν ὀθωμανῶν καὶ προβλέπει τὸ τέλος του. Ἦγγικεν ἡ ὥρα, ὦ Ἕλληνες, τῆς ἐλευθερώσεως τῆς πατρίδος μας! Τὸ τέλος τῶν τυράννων εἶναι, ἀδελφοί μου, πασίδηλον! Ὅλοι ἀπὸ τὸν θρόνον μετέρχονται εἰς τὸν Ἄδην μὲ βίαιον θάνατον καὶ δὲν μένει ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλο, εἰρῆ τὸ βρωμερὸν ὄνομά των διὰ κατάραν εἰς τὰ στόματα τῶν μεταγενεστέρων.

49 ὦ Ἕλληνες! Οἱ ποταμοὶ αἵματος τῶν συγγενῶν
μας καὶ φίλων μας, ὅπου ἐχύθησαν ἀπὸ τὸ ὀθωμανικόν
255 σπαθί, ζητοῦσιν ἐκδίκησιν. Τόσοι ἄλλοι, ὅπου μέλλουσι
νὰ χυθῆ, ζητοῦν βοήθειαν. Ἀλλοίμονον λοιπὸν εἰς τὰ
ἀπρόσεκτα πνεύματα, καὶ μακάριοι οἱ συνδρομηταί!

50 Ναί, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἀκόμη μίαν φοράν διὰ
πάντα σᾶς τὸ ἐνθυμῶ, ὅτι καιρὸς τῆς δόξης ἔφθασεν,
καὶ κάθε μικρὰ ἀναβολὴ εἶναι ἐπιζήμιος καταπολλά
εἰς ἡμᾶς. Ἄς τρέξωμεν λοιπὸν ὅλοι μας, ναί, ὅλοι
μας, πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν. Καὶ ἄμποτες καὶ ἐγώ,
σὺν τοῖς λοιποῖς φιλογενέσι μου, νὰ ἀξιωθῶ ὀγλήγορα
νὰ χύσω τὸ αἷμα μου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς γλυκυτάτης
μου πατρίδος καὶ νὰ αἰσθανθῶμεν ὅλοι μας ἢ τὴν
χαρὰν τοῦ Θεμιστοκλέους ἢ τοῦ Ἐπαμεινώντα.

51 Ἐ! πόσον γλυκὺ πρᾶγμα εἶναι νὰ ὀμιλῆ τινὰς
τὴν ἀλήθειαν! Γλυκύτερον ὅμως καταπολλά εἶναι νὰ
ἐκφέρῃ εἰς φῶς ἀληθείας ἐπωφελεῖς. Αὐτὸ ἐγὼ ἐπροσπάθησα,
ἀγαπητοί μου, νὰ ἐκτελέσω καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπέτυχον
τοῦ σκοποῦ μου. Ἀχρηστον ἤθελεν εἶναι εἰς ἓνα
ἄρρωστον, ἂν ὁ ἰατρός, ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὸ
πάθος του, ἤθελε τοῦ ὀμιλήσει περὶ ἄλλων παθῶν.

Διὰ τοῦτο κάγω, γνωρίζοντας τὴν ἀληθῆ ἀσθένειαν τῆς Ἑλλάδος, περὶ αὐτῆς μόνον ἀπεφάσισα καὶ ὠμίλησα τῶν ἀδελφῶν μου Ἑλλήνων.

Ἄπέδειξα τί ἐστὶ ἐλευθερία. Ἐπειτα ἐφανέρωσα 52 πόσον ἀναγκαῖον ἀπόκτημα εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον· ὅτι 256 μόνον αὕτη τὸν ἀποκαταστεῖ ἄξιον τοῦ ὀνόματός του, ὄντας ὁ δοῦλος ποταπότερος καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια ἄλογα ζῶα.

Τὰ ὀλίγα παράδειγματα ὅπου ἀνέφερα ἀπὸ τὴν 53 ἀναρίθμητον ποσότητα, ὅπου ἡ ἱστορία μᾶς διηγεῖται, ἀπέδειξαν ὅπως μὲν μεγάλων κατορθωμάτων εἶναι πρόξενος ἡ ἐλευθερία. Δὲν ἔλειψα ἀπὸ τὸ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω τὸ χρέος, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἔχει νὰ διαυθεντεύσῃ τὴν Πατρίδα του καὶ τὴν Ἑλευθερίαν του. Τέλος πάντων, ἀγαπητοί μου, ἐπροσπάθησα νὰ σᾶς ἀποδείξω, πόσον εὐκολος εἶναι ἡ ἐπανόρθωσις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ χαρακτήρ μας, ἡ ποσότης μας, τὰ ἦθη μας, τὸ 54 γῆρας τῆς τυραννίας, τὸ πλῆθος τῶν συνδρομητῶν καὶ ἡ φυγὴ τῆς ἀμαθείας, ἐστάθησαν τὰ ἀναντίρρητα δικαιολογήματά μου. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἔδειξα τοῦ καθενὸς ποῦ εὐρίσκεται ἡ εὐτυχία του. Ἄμποτες, λοιπόν, ὅλοι μας νὰ κινήσωμεν πρὸς ἀπάντησίν της, καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν ταχέως νὰ δοξάσωμεν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος, καὶ σκιρτίζοντες νὰ ἀλαλάξωμεν: Ζήτω ἡ Ἑλευθερία τῶν Ἑλλήνων εἰς αἰῶνας αἰώνων! Γένοιτο, γένοιτο!

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΜΕΤΑΞΥ

ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ

Σ. ΚΑΙ Κ.

Ο ΣΥΓ(ΓΡΑΦΕΥ)Σ. Ἄδελφοί μου, χαίρετε! (τοὺς ἀσπάζεται).

Ο Σ. Δὲν ἤξεύρω πότε θέλει ἀλλάξεις ιδιώματα. Αὐτὰ τὰ φιλιὰ σου!..

Ο Κ. Τῇ ἀληθείᾳ εἶναι παράξενος· (λέγει πρὸς τὸν Σ.) Εἰς ὅποιον μέρος με ἀπαντήση, εὐθὺς ὄρμεϊ νὰ με φιλήση. Ἐγὼ ὅμως δὲν τὸν ἀφήνω, καὶ πολλάκις...

Ο ΣΥΓ. Διατί, ἀδελφοί μου, σᾶς κακοφαίνεται; Ἐσεῖς γνωρίζετε τὴν καρδίαν μου πόσον εἶναι καταπικραμένη ἀπὸ τὰς καταδρομάς τῆς τύχης, καὶ θέλετε νὰ με ὑστερήσητε ἀκόμη ἀπὸ αὐτὸ τὸ μόνον καλὸν ὅπου μοῦ ἔμεινε! Ἐγὼ σᾶς βεβαιῶ ὅτι, ὅταν σᾶς φιλῶ, αἰσθάνομαι μίαν ἡδύτητα ἀνέκφραστον, καὶ... Ἄλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὰ τοιαῦτα. Εἰπέτε μοι, παρακαλῶ, ἀναγνώ- 258 σατε τὸ βιβλίον, ὅπου πρὸ ἡμερῶν σᾶς ἔδωσα;

Ο Σ. Τὸ θαυμαστὸν πόνημά σου ; } (ειρωνικῶς). 2
Ο Κ. Τὴν Ἑλληνικὴν Νομαρχίαν; }

Ο ΣΥΓ. Ναί.

Ο Σ. } Τὸ ἀναγνώσαμεν.
Ο Κ. }

Ο Σ. Τὴ λωλαμάδα! Ἡθέλησες καὶ σὺ νὰ δείξης τὴν ἀξιοτήτά σου, καί, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζι, ἡ ὑπερηφάνειά σου σ' ἐτύφλωσε τόσον, ὅπου μὲ τοὺς ἰδίους σου κόπους καὶ μὲ ἕξοδά σου ἠθέλησες νὰ ἀποκτήσης βάσανα. Καὶ ἐνθυμήσου τοὺς λόγους μου.

3 Ο Κ. Τῆ ἀληθείᾳ, ἂν κανέννας ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ὄνειδίζεις, κατὰ δυστυχίαν, γνωρίσῃ ὅποιος εἶσαι, ἢ μπορεῖ νὰ σὲ βλάψῃ, καὶ ἴσως περισσότερο ἀπ' ὅ,τι φοβεῖσαι.

Ο Σ. Καὶ ποῖον ἄφησε ἄβριστον; Βασιλεῖς, ἀρχιεπισκόπους, εὐγενεῖς, πλουσίους...

Ο Κ. Ἡθέλησες πρὸς τούτοις, φίλε μου, νὰ ὁμιλήσῃς διὰ πολλὰ πράγματα· καὶ εἰς τόσον μικρὸν βιβλίον, βέβαια, δὲν ἢ μπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ ὅσα χρειάζονται.

4 Ο Σ. Ἔ, κάψε τα, κάψε τα, ἀγαπητέ μου, ὅσα σώ-
259 ματα καὶ ἂν ἐτύπωσες, κάψε καὶ τὸ χειρόγραφον, διὰ νὰ μὴν εὕρης βάσανα.

Ο ΣΥΓ. Νὰ τὰ κάψω! (μὲ ἐνθουσιασμόν καὶ μεγαλοφώνως). Ὡ Πατρίς! Ὡ Ἑλλάς! Ὡ Ἕλληνας! Ὡ φίλοι μου γλυκύτατοι! (πίπτει λιποθυμισμένος).

Ο Σ. Πῶς ἔμεινεν ἄλαλος! (λέγει πρὸς τὸν Κ.).

Ο Κ. Πῶς ἐκιτρίνισε!

Ο Σ. Μοὶ φαίνεται νὰ δακρύζῃ.

(Ὁ Κ. τὸν ἀνασηκῶνει καὶ μετ' ὀλίγου, ἀναλαμβάνων ὁ συγγραφεὺς, λέγει:)

5 Ο ΣΥΓ. Ὡ Θεέ μου! Εἴσθε ἐσεῖς, ὅπου μοῦ λέγετε τοιαῦτα λόγια; Ἔ, ἀδελφοί μου, ἐσεῖς βέβαια δὲν εὕρισκεσθε εἰς τὰς ἰδίας περιστάσεις ὅπου εὕρισκομαι ἐγώ, οὔτε αἰσθάνεσθε ὅλον τὸ βάρος τῆς τυραννίας καὶ ὅλας τὰς δυστυχίας τῆς Ἑλλάδος ὅσον ἐγώ τὰς αἰσθάνομαι. Ἐγώ, ναί! Ἐγώ δὲν ζῶ, εἰμὴ ὡς Ἕλληνας

οὔτε ἄλλο τι ἠμπορεῖ νὰ μοῦ καταστήσῃ ποθητὴν τὴν ζωὴν μου, εἰμὴ ἡ Ἑλλάς. Ἡ καρδιά μου εὐθὺς ἀρχίζει νὰ ταραττεται βιαίως, ὅταν ἀκούω τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος μου.

Ἔ, φίλοι μου, εἶναι ἀδύνατον νὰ σᾶς παραστήσω 6
τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ γένους μας· οὔτε ὅλοι ὑποφέ-
ρουσιν ἐξ ἴσου, διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ αἰσθανθῶσι 260
μὲ τὴν ἰδίαν δύναμιν ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὰ ἀνυπό-
φορα κεντήματα τῆς ἀγανακτήσεως ἐναντίον τῶν τυ-
ράννων τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο... (οἱ φίλοι του θέ-
λουσι νὰ τὸν ἀντισκόψωσι ἀπὸ τὴν ὀμίλιαν, καὶ ὁ συγγρα-
φεὺς ἐξακολουθεῖ οὕτως :) Ἐγὼ προβλέπω τί θέλετε
νὰ μ' ἐρωτήσητε, ὦ ἀγαπητοί μου, καὶ ἰδοὺ ὅπου σᾶς
προλαμβάνω. Ἀκούσατε λοιπὸν μὲ πᾶσαν εἰλικρίνειαν
τὸ πῶς καὶ διατὶ ἐσύνθεσα αὐτὸν τὸν λόγον μου, καὶ
ἐλπίζω νὰ ἀπολαύσω τὴν συγνώμην σας εἰς τὰ ἀκού-
σια σφάλματά μου καὶ τὴν εὐχαρίστησίν σας εἰς τὸ
ἐπιχείρημά μου.

Περιττὸν μοῦ φαίνεται νὰ σᾶς παραστήσω τὸν 7
χαρακτῆρα μου, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄλλος καλλιώτερα ἀπὸ
ἐσᾶς μὲ γνωρίζει. Δὲν ἀγνοεῖτε πρὸς τούτοις, ὅτι αἱ
δυστυχίαι τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, καὶ ἡ
καταδρομὴ τῆς τύχης ἀπὸ τὸ ἄλλον, ηὔξησαν τὰς
κατὰ μέρος ἐδικὰς μου δυστυχίας εἰς τὸ ἄπειρον.
Δι' ἀρκετοὺς χρόνους, λοιπὸν, ἔζησα τυραννημένος ἀπὸ
μίαν ἀδιάκοπον ἀμφιβολίαν, ἡ ὁποία μ' ἐφύλαττε παν-
τοτινὰ καταβεβυθισμένον εἰς θλιβεροὺς στοχασμούς. 261

Τὰ ψυχικὰ πάθη μου σχεδὸν εἶχον νενεκρωθῆ, καὶ εἰς 8
ἄλλο δὲν ἐτελείωνε κάθε στοχασμός μου, παρὰ εἰς τὸ
ἀδιακόπως παρ' ἐμοῦ μελετημένον τέλος. Οὔτε δι' ἄλλο
τίποτε ἐστοχάσθην, εἰμὴ διὰ τὸ πῶς νὰ ἠμπορέσουν
νὰ παύσουν αἱ γενικαὶ δυστυχίαι τοῦ γένους μας, ὅπου

νὰ παύσουν ἐξακολούθως καὶ αἱ ἐδικαί μου, οὔσαι τόσον ἐνωμέναι ἀλλήλων των, ὥστε ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀναπαυθῆ ὁ φίλος σας, ἐν ὅσῳ σώζεται ἡ τυραννία τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν, μόνον ὁ ἔρωσ τῆς πατρίδος, μόνον καὶ μόνον αὐτὸς ἐκυρίευεν τὴν ψυχὴν μου· οὔτε ἄλλη ἐπιθυμία ἤμποροῦσε πλέον νὰ ἔχη χώραν, αὐτοῦ ὄντος, εἰμὴ τὸ θεῖον δῶρον τῆς φιλίας. Καὶ οὕτως ἡ γλυκεῖα συναναστροφή σας καὶ ἡ ἀνάγνωσις τινῶν συγγραφέων μ' ἐπαρηγοροῦσαν ὅπως οὖν.

9 Ἄλλά, φεῦ! Ὅταν εἰς τὴν ἐνθύμησίν μου ἤρχετο ὁ σημερινὸς ὀλεθρὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ἀνήκουστα καὶ σχεδὸν ἀπίστευτα βάσανα τῆς πατρίδος μου, εὐθύς ἕνας παράξενος τρόμος ἀγανακτήσεως μ' ἐκυρίευεν ὅλον, 262 ὅπου, σᾶς βεβαιῶ, ὦ φίλοι μου, δὲν ἤμποροῦσα οὔτε νὰ γράψω, οὔτε νὰ ἀναγνώσω, οὔτε καὶ νὰ ὀμιλήσω. Καὶ μόνος ἔλεγον εἰς τὸν ἑαυτὸν μου: «Ἐ, διατὶ οἱ Ἕλληνες νὰ εἶναι δοῦλοι! Διατὶ νὰ μὴν ἐλευθερωθοῦν μέχρι τῆς σήμερον! Εἶναι δυνατόν, εἶναι εὐκόλον ἢ ὄχι; Καὶ ἂν εἶναι δυνατόν, ὅποῖαι εἰσὶν αἱ αἰτίαι ὅπου τὸ ἐμποδίζουν;»

10 Καὶ ἀνάμεσα εἰς τὸν λαβύρινθον τοσοῦτων θλιβερῶν στοχασμῶν, ὅλος ἐνθουσιασμένος ἐλάμβανα τὸ κονδύλι καὶ ὀλίγον χαρτάκι, καὶ ἔγραφα ὅ,τι ὁ ἐνθουσιασμός μου καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ πράγματος μοὶ ἐπαγόρευεν εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἐτελείωνα, ἔρριπτον εἰς ἓν κιβώτιον τὸ γεγραμμένον χαρτίον, καὶ οὕτως ἀναπαύετο ὅπως οὖν ἡ ψυχὴ μου.

11 Τοιοῦτοτρόπως, ὦ ἀγαπητοί, ἠκολούθησα διὰ πολὺν καιρὸν, ὅταν, τέλος πάντων, ἡ ποσότης τῶν αὐτῶν χαρτίων μὲ κατέστησεν περίεργον νὰ τὰ ἀναγνώσω. Ἦρχισα λοιπὸν νὰ ἀναγινώσκω καὶ νὰ τὰ βάνω εἰς τάξιν, ἐπειδὴ, καθὼς εὐκόλως ἠμπορεῖτε νὰ κατα-

λάβητε, δὲν εἶχον τὴν παραμικρὰν εὐταξίαν. Ἄλλα εὐρῆκα γεγραμμένα ἰταλιστί, ἄλλα γαλλιστί, ἄλλα εἰς τὴν γλῶσσαν μας, καὶ ὅλα τόσο κακῶς γε- 263
γραμμένα, ὅπου μόλις ἤμποροῦσα νὰ τὰ ἀναγνώσω. Ἐνθυμοῦμαι ὅπου εἰς ἓν κατεβατὸν ὀλόκερον δὲν ἦτον ἄλλο τι γεγραμμένον, εἰμὴ: «κακὲ ἄνθρωπε καὶ σκληροτράχηλε τύραννε!». Τέλος πάντων, ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄσχημον ὄλον, ἐσύναξα καὶ ἐσύνθεσα αὐτὸν τὸν λόγον, καὶ ἰδοὺ τὸ πῶς ἠκολούθησεν ἡ σύνθεσίς του.

Ο Σ. Διὰ τοῦτο δὲν εὐρίσκει τινὰς ἐκείνην τὴν ἀναγκά- 12
καίαν ἐξακολουθήσιν τῶν νοημάτων.

Ο ΣΥΓ. Βέβαια δὲν εἶναι καθὼς ἔπρεπε νὰ ἦτον.

Ο Κ. Ἡ συντομία δὲν συμφωνεῖ ποτὲ μὲ τὰ μεγάλα θέματα.

Ο ΣΥΓ. Ἡ αὐτὴ συντομία μὲ ὑποχρέωσε γὰ βάλω εἰς ὑποσημειώσεις πολλὰ πράγματα, ὅπου ἔπρεπε νὰ ὀμιλήσῃ τινὰς εἰς διάφορα ξεχωριστὰ κεφάλαια δι' αὐτά. Καὶ ἡ συντομία, τέλος πάντων, ὑποχρεώνοντάς με νὰ ἐνώσω βιαίως διάφορα θέματα εἰς ἓν, ἔδωσεν εἰς μερικὰ κατεβατὰ μεγάλην ἐνέργειαν, καὶ εἰς ἄλλα ἄκραν ξηρότητα. Ἀφοῦ λοιπόν, ὦ ἀγαπητοί μου, τὸν ἐσύνθεσα, ἀκούσατε τὸ διατὶ ἠθέλησα νὰ τὸν τυπώσω. Πρῶτον μὲν, διὰ νὰ ὠφεληθοῦν μερικοὶ ὅπου ἠθέλε τὸν 264 ἀναγνώσουν μὲ ἐκείνην τὴν ἰδίαν ἀγάπην καὶ διάθεσιν τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγὼ τὸν ἐσύνθεσα. Δεύτερον δέ, διὰ νὰ παρακινήσω τοὺς προκομμένους τοῦ γένους μας νὰ συνθέσουν εἰς τὸ ἴδιον θέμα ἀξιώτερα πονήματα.

Ο Κ. Τῇ ἀληθείᾳ, εἶναι ἀξίον θαυμασμοῦ, πῶς με- 13
ρικοὶ ὅπου διάφορα πονήματά των ἐξέδωκαν εἰς φῶς, κανεὶς σχεδὸν δὲν ὠμίλησε καθὼς πρέπει περὶ τῆς ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΣΥΓ. Ἐλπίζω, ὦ ἀδελφέ μου, εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ μάλιστα ὀγλήγορα, νὰ πληρωθῇ ἡ ἐπιθυμία μας.

Ο Σ. Εἶπέ μας, ὦ φίλε, μόνον δύο αἴτια σ' ἐπαρακίνησαν νὰ τυπώσης τὸ πόνημά σου, ἢ ἔχεις καὶ κανένα ἄλλο;

Ο ΣΥΓ. Ναί, ὦ φίλοι, ἔχω καὶ τὸ τρίτον καὶ ὕστερον αἴτιον, τὸ...

Ο Σ. Τὸ ὅποιον εἶναι διὰ νὰ ἠθέλησες νὰ δείξης καὶ σὺ τὴν ἀξιότητά σου ;

14 Ο ΣΥΓ. Οὐχί, ἀδελφέ, διότι ἤθελα ἀποδείξει, τούναντιον, τὴν ἀναξιότητά μου. Μάλιστα βλέπεις ὅτι δὲν ἔβαλα οὔτε τὸ ὄνομά μου εἰς τὸν τίτλον.

265 Ο Κ. Μερικοὶ δὲν βάζουν τὸ ὄνομά τους, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰς κατακρίσεις ὅπου τοὺς τυχαίνουν.

Ο Σ. Οὐχί, ὦ Κ. Ὁ φίλος μας δὲν τὸ ἔβαλεν, διὰ τὰς αἰτίας ὅπου ἠξεύρομεν.

Ο ΣΥΓ. Σᾶς βεβαιῶ ὡς ἀδελφός, ὅτι καὶ αἱ αἰτίαι ὅπου λέγεις ἂν δὲν ἤθελε ἦτον, μ' ὄλον τοῦτο δὲν ἤθελα τὸ βάλει, ὡς μὴ ἀναγκαῖον. Ἄν ὅμως ἤθελε γράψει τις ἐναντίον...

Ο Σ. Ἔ, δὲν ἐλπίζω νὰ εὐρεθῇ Ἕλλην τις, νὰ γράψῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Εἶπέ μας τώρα τὸ τρίτον αἴτιον.

15 Ο ΣΥΓ. Τὸ τρίτον εἶναι, ὦ ἀδελφοί, ὅπου, ἂν ὁ θάνατος κατὰ δυστυχίαν ἤθελεν μ' ἐμποδίσει ἀπὸ τὸ νὰ ὠφελήσω εἰς τὴν Ἑλλάδα, κἂν οἱ λόγοι μου νὰ ἀποδείξουν τὴν πρὸς αὐτὴν εὐγνωμοσύνην μου. Καὶ διὰ τοῦτο, σᾶς παρακαλῶ, μὴν...

Ο Κ. Εἶπέ μοι, εἶπέ μοι, σὲ παρακαλῶ, διὰ νὰ μὴν τὸ ἀλησμονήσω. Διατὶ ἔβαλες εἰς τὸν τίτλον «Ἑλληνικὴ Νομαρχία», ὅταν καθ' αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ἓνας λόγος...

Ο Σ. Αυτό, τῇ ἀληθείᾳ, εἶναι σφάλμα ἀσυγχώρητον. Ἐγὼ ἀναγινώσκοντας τὸν τίτλον, ἐνόμιζα νὰ εὔρω 226 τὸν τρόπον τῆς συστήσεως αὐτῆς τῆς διοικήσεως, καί, τοῦναντίον, εὗρήκα ἄλλα.

Ο ΣΥΓ. Ἐχετε δίκαιον εἰς αὐτό, ὦ ἀδελφοί μοι, καὶ 16 ἐγὼ γνωρίζω τὸ σφάλμα μου, τὸ ἔβαλα ὁμῶς διὰ...

Ο Κ. Σιωπή, πλησιάζει ὁ...

Ο Σ. Ἐ, νὰ τὸν πάρῃ ἢ κατάρῃ!

Ο ΣΥΓ. Ὑπομονή! Αὔριον ἐτοιμασθῆτε νὰ μοῦ δώσητε τὴν γνώμην σας εἰς πολλὰ ζητήματά μου. Ἐρρωσθε.

Ἔ1 πόσον γλυκὸν πρᾶγμα εἶ-
ναι νὰ δμιλῇ τινὰς τὴν ἀλή-
θειαν. Γλυκύτερον ὁμως κα-
ταπολλὰ εἶναι νὰ ἐκφέρῃ εἰς
φῶς ἀληθείας ἐπωφελεῖς.

Ἑλλ. Νομ. Ε 51